

Emilia

Digitized by Google

23 (11) ՅԱՐԿԱԲԻՐԻ

1854

ԱՐԱՅԻՐՆ

վարչութեան պահանջման 22.

Ը ԱՏ լրադիրներ կը զատան հաւատցըներ պարունակած - գաղղիսակոն նաև առողջությունը կարուն լին ծով մասն լրցի արեւելքան խարդիրն ու իշխանակի մէջ մասն է, եւ պայման Ախենացի դեսպանական գործադութիւններն աշխարհած են, իր հաւատառեն գործեալ թէ ամսոց Ծնն չըստ տեղութեանց գետպաններուն մերժին խարդակուն մէջ Առաջինից ու Պրացի Երեսփրաններն իրենց խորհրդակաւթիւնը լրացած ըլլան։ Նայ Ենթապրաւ թիւները բարորապին առա են։ Զար մէկ տէրութեանց երեսփրանները գեռ անփոնչ կ'աշխատան խարդադութիւնն մը ցանելը համար ։ Վրանք ։

Սար լուսավ է շրջ ասանկ իլ զրե : Մի-
նայի գեղ քեն , առատորմիջներուն ԱԵ . ծով յա-
ռաջնաբեն , և առանենդ Առարիսից կառավարու-
թեան այս նաևատորմիջներուն ԱԵ . ծով մոնելուն
լուս իր ահանութիւնը ցուցընելի եռորդ . շատ կը
զայնուեք , որ Կ.Ե.Կունեսինի նման Աբենայի ժաղո-
վյան գործողութիւնները բացրութիւն պնդացած ըլ-
լան : Բայց Ա.Ե.Ենուցի գանձին Առարիսին նու-
յունին ձևորով Յանուարի 10ին տուած յայտա-
բարութիւնը , և մարտնեւոյ նաևատորմիջներուն
մրայն տաճկական ծավելերը եւ նաևերը պաշտպա-
նել եւ ոչ թե Առասաց ծավելերը պայտանել ա-
պեց . յսոյ մը կու տան որ , թեպետ առ զի խորհրդա-
բակցութեանց զարութիւնը ակարացած ալ համա-

բուի, պառ ամենայնի բրլըրովին անգործունեաց և
զած չէ : Մանաւանդ որ գետ քաղցիս մէջ ըստ
տէրութեանց գերազանական խորհրդականի իշխանութր
կը շարունակուին, եւ յոցնի է, որ ամսոցս Եկեղի
նար խորհուրդ մ' ն' զած է եւ այս խորհրդեան ոք-
ձանադիրը Պետրոս ուրբադ Կիեվացայս Կայուն խորհուրդն
է : Թէ արգելք նցին Կայուրը պիտի ընդունենի այս Խոր-
առաջարկութիւնը՝ գետ շատ առարկի սահման բան
է : Այս համեստուր, Վըստ, Անդուռուէի նորան : Լոբից
որ Առասաց գահին պիտի մերժէ ամէն օտար միջ-
նորդութիւն, եւ պիտի պահանջի, որ բարձրող զոր-
գուռն ուզզակի իրեն հետ խօսակցի, Պուրբէշ պատ-
գամուոր խրիեցաւ : — Իսկ Առանց Նախանց այս
ըստը հաստատելին եացը կը կարծէ թէ, երկու

պատերազմով տէրութեանց դեսպանները Արէնեա
պիտի որ գան, ու հան մեծ տէրութեանց երևովա-
խաններուն ներկայութեամբ մշշըրնին պիտի գոնեն
— Ենցածները Տոմինուցա եւ Շուէս, իրենց
արեւելքամբ խնդրոյն մէջ չել զօք բյուլ, ու իրենց
ծավալին ամեն աերու թիւանց նաևերուն բաց ըլլար
յոյանած էին, աս սրեւր նայն տէրութիւններն ի-
րենց աս որպումը պաշտօնական եղանակաւ. Կառ
արիայի կառավարութեան նախուցին:

፭፻፷፯

կըսութանա, հրամանագրով Հիմք փրանքնց ուղղ
կորելու օրէնքը մը Հրատարակուեցաւ, պատ կըլու ը-
620 քիրակամ պիտօք բայց առար պատճառն ան-
է որ արծաթի ն Քայլնքնց օր լսա ունե կը նուազի
— Պրայց քաղաքին քաղաքապետն ընկերական
ժողովքներու դիմաւողներան շջագերական թըրզ-
թով մը յանձնեց որ բախտի խոսկերն արգելվն, ու
կես գիշերաւ ժողովքներն այ դադրեցին։
— Փարիզ, Յունաքարի 16: Այսօր Թիուլիպին
պաշտօնի մէջ պաշտօնէից մն ժողովք մ'եւզա։

Արքայութեան առ Անգլիա ու Անգլիա պատրաստութիւնն է, ու Անգլիա կը առ անգլիա թուած է թագավորում մ' ըլլաց առողջիւ առաջին ու զին կայսեր կրկին է, որուն մէն և առաջին իրան անդպիսակիք, երկրորդի գաղղթացիք պիտի ը բնեն: Փարփիք մէջ ընդհանրութեւ անըն Համարումն ան է, որ առանց նուսաց Հետ պատերազմ բացուելու, վեճը պիտի չի եղանաց, բայց ոյս միայն կը յատաշուի, որ Կուիր գուցե ճովու վրայ միայն ըլլաց:

— Արք. Գիտաւելք Փարփիք կեցաղ նուսաց դևս պահը՝ իր անցագիրն ուղած չէ, ուստի կը կարծուի որ Տրանեն ար Լուիին ջջապերական թուգթը հրատարակի եւէն ետքը, իր կայսրուն նոր Տրանենի կը սպասէ որն որ ամսցոյ 18էն առաջ Փարփիք չի կնարք Համեմի: — Ընդհանրապէս մէն ծանրա կշուութիւն ունի ժամփիք մէջ արեւելքան խնդրոյ առ պարագան, որ Վայովիա ու Պրուս բաց մասն առաջին սերութիւնը, միարանեալ նաև առորմիներուն Անգլիա մենեւէն ետեւ իրենց քա-

զուգական ընթացքը փոխած չեն :
— Ես սրբաւ Փարփից մէջ մարդուն մէկը կը հրա
տարակէ որ նոր առևտուկ Տայբենող զնդակներ շնչելո
եղանակ մը դառն է , եւ . կ'առցէ իր այս գիւղը՝ զօր
որ իր մարդարարական առանձնոց պատուցը կ'անուան
Տաճկառատանի ընծայ ընելլ Աւր որ առ զնդակները
կը համեմն , հօն ալ դիրէսթին չլից : Կառ , ուու
միթե բանուց , նուահանուցում , եւ այլն , առնեցնի բնու
առնց առջեւ կը փանայ :

ՀԱՅՈՒՍ ՏՐԱՔԲԻՆ

ՀԱՅՐ, Թունուարի 10: Հայոց լըստիք մէջ
հաւասոց տարածման դպրոցին առ տարի 1 ստուա-
ծոյացտեսութեան առենի օրը ըրած հանդեսին վկա-
զըն որ նշն բարոյը ուղիղութեան տարի կը կա-
տարէ, հետեւ առ կը կարգանք:

Г. и ж կամուլիկէ դպրոցը, կըսէ, որն որ մեծամեծ
բաները յարգովներուն առջևն խիստ զարմացում կը
պատճառէ, իր և կեղցչոցն մէջ Աստուած պայտու-
թեան տօնին օրը հինգ դմանազն պատճեն Հայոց, Լո-
տինացոց, Քաղքեացւոց, Վարժոնիցներու եւ Ասոր-
ւոց ծխութ պատասխագ մոռացանել տուաւ:

Դաշն գործային մեջ տանըցն օճիւու Զին, իր 100էն
առևի աշակերթը հրապարակաւ 43 զանալոն լիւ-
զուա խորքեր խոսեցան որմնք են հայերէն գրա-
բար եւ աշխարհաբար, զարդիերէն, անդզիերէն,
սպաներէն, փորթուիլ, զերէն, գերմաներէն, միու-
տերէն, իրանուուրէն, առեւուրէն, իրդուուրէն, հա-
յունակերէն, Հունգարերէն, հելլակառերէն, ուստանե-
րէն, ասորերէն, արամերէն, պարսկերէն, երրաց-
ցերէն, ձեւներէն, եթովզերէն, լատիներէն, Հին
յանասրէն, քաղցկերէն, խորտիերէն, պիրմաներէն,
պեհկացերէն, Առասանի լիզուներէն մեկ քանին և
այլն:

— Վիճակի պահանջությունը լրացիքը կը ծանուցանէ որ Հոգություն տէրութեան կայսերաց քաղաքնեց մէջ մէկ բժիշկ ու մէկ կանոնիկոս մը սպանուեր են, ասոք պատճառաւ իրիկուան գէմ նոյն քողաքին փաղցներն իբրև մասեալ կ'երևան եղեք, եւ թաւողն ալ գոցուեր է: Աս օճքաղործութիւնը բազարական նպատակէ յառաջ կու գցան եւ նշան է թէ դեռ կ'ենդադանի է այն կողմանկայտթիւնը, որն որ սպանութիւնն իբրև նպատակը յառաջ տանելը միջն առած է, եւ թէպէս այս կողմանկայտթիւնը Փիէմանդի մէջ արտաքուան նուածուած է, բայց իր զործողութիւնը յառաջ տանելու համար միշտ կուսակեցն եւ կը վիճուէ:

— Համե՞ն, Յոնուարի հւ Շաբթակապատի Փրի-
գերիկաս Պիշելմ' Քրուսիպափի Խընանին անցեալ շա-
բաթ Քաֆիաքրելիի պալատին մէջ շքեղ խնձոյք մը
տուաւ, որուն ներկայ են Հոռոմյեցի, անգլիացի,
Գաղղիացի և զերմանուցի Երեւելի անձնուք ։ Հոռո-
մյեց այ աղնաւականները չեն ուղեր իշխանին գու-
ցացած սիրոյ ցցցերուն ասկը նուալ, եւ ոյսովիսէ
շքեղութեալի իրենք ալ անօք մէծամեծ ընդուն-
ութեաներ կ' ունեն:

ՀՈՒԱՆՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ աշխարհի մեջը Հիմա զարմանալի ու
ծանրահիշիութեանց վեճի մը մեջ է : Ժամանակին
պարզի լինելու ամենա հանդացած էինք, որ կառավա-

բարձինը Հապլվմի լինը շրջանի կու տար, ոյս սպասակար գործողութիւնը կատարուեցաւ, ուզոց ժամանքը 8 միլիոն դրամինի հասու։ Այսոն քաջապահը՝ իր Տիկ կուսակիոն կառավարութեան տուենեարը նոյն ընթիւ մէջ (որն որ համաց համաց Տեղի վնակով վեցպատճիկ մեծցու) տուանձնի ծուկ որսալը իրաւունքն առացանց էր, և այս իրաւունքը գարերով մինչեւ հիմնա աերոնդ հատ իր պահէր, հիմն մինչը շրջան երես, եաբար առ իրաւունց կորուստանը հասուցում մը ամենաեն յանձն տանու շուզերով, շրջան Երկիրն իր հիմնական մինձակին մէջ, այս ընդարձակութեամբ, կը պահանջու ։ Չորս երես, եղի փաստարաններ առ կառավարութեանի մէջ դաստիարակի առջև զբն, մէս Տեղապարտութեամբ կը սպասուի այս գատին զնոցն, որն որ Փետրուարի մէջ սիրու ելլէ։

Եկուան է, անօր հանեար եթէ Ռուսոց Տաճկաց վայր յարձակամ ընելու յանդգնին, ունչոր է որ անոնց կրակին հանդիպաին, անոնց ունեցած աղէկ զրիցը համար ։ Խուռաց Տաճկաց զիմոնցը կեցած էն խպայի լէն քասորդ ման հեռու, ուր Տաճկաց մթնուանօթ ներուն կրակը կընայ հումիլ։

— Ու երջին օրերս Պալաֆամին քույրն աշխատ կոխներ եղան։ Փաքր Ապահպայէն եկած լուրերը կը ցուցընեն թէ Զիգարդին քափիրն եղած պատերազմը սպատիկ էր. Պետակեներին 31էն սկրսուոր կարևորը կը շարունակուին։ Տաճկիները՝ արձիկ աննօյս Յին ու. Կին Քայանա, Մոկյանիմու եւ Յունիս հասան եւ այս տեղերը բօնեցին կեցան, անսոյս ենին Զիգազէկ քույրը խիստ կրտելով ու սուսակութեանից կոռու սկսան, որն որ առ տառան

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԵՐՊՈԹԻՒՆ

ՓՈՒՔԻ ԱՎԱՐՔԻԱՅԻ ՄԵջ ամենու սկիզբները զանազան անդամն երկու բանակներն իրարաւ, չետ զարդարած անձ են: Բայց յառաջ քանի այս արիթմոնին գ գեղաքարը պատմելիին հարկաւոր կը սեպենք Խոխիրն թափներն ամշէկ: Օսդէն-Ավարէնի գունզը շարունակ գեպ ի այս կողմէրը կը կենդրունանայ: Խուսպ տառափի կը բռութիւն մը ժայռիւս վայ են, Գալափամի վրայ ընդհանուր յարձակում մ'ընծերը համար: Կոշիսպէս Տաճէի բանակն ալ շատ զօրսայն է աւ շատ զնդէր նոյն կողմէն Գանուրն անցընելով մերձակ կը գերբերը կ'ամրացընէ, որոնց վայ ընդհանուր աւտոթիւն մ'ալ տառը շատ հարկաւոր կ'երեւայ, և ված ու ըլլորու պատերազմնական դործալումիւններուն վայ տեղի ձիւց գաղափար մ'աւելեալոր համար:

Վաշարիամբ քաղաքն էրկու հազար գերբառուան և կը լարդինայ, քառա տասնորեայ զբու շարանի պարբռապարատ չենք, և ձիաւորաց զինուուրմանց մ'ունի ։ Տաճէիները քաղաքին շքական տեղերը շամ մ' փարիկ ու խիստ անուր բերգիր կանգնած են, որով այն կողմերուն ամեն բարձրաւանդակները թնդանօթեամբ ու զօքերով զգուշացնուած ըլլալով՝ իրենց ամրութեանց տեղեր ձեւացնուած են, առ բարեւներն իրամէ շատ հնուա ըրբազով իրենց հաղորդակցութիւնն ալ զիւրին եւ ապահով է, այսովէս որ նցն կողմերէն գեպ ի Դանուբ յառաջանալու մամրաները թշնամեաց առջեւ բարօրովին գոյաւած են։ 1828ին առ փոքրիկ բերգերը ծուսաց ձեռքն ենին ու աշեկ ամրացնած ենին, Արտօնի ու Գալաթամբի մէջ Դանուբի լոյնիքը զրեթէ 1500 կանուն է եւ սաստիկ պրնիթաց։ Ըստ կողին որուն մ'ը առնեմիներն ամրացնած են, առելի Վալորիամբի մատ կ'իջնաց, որուն մէծ մասն անտառներով ծանկած ու զօրաւոր պատճեններով և թնդանօթեամբ տիրացնած է, և խիսնէն վեր առնեմիներն ուրիշ ասրոց մ'ալ շնանած են, զինուորական արուեստն ամեն պահանջնուու յանուութիւններով, այսովէս որ եթէ յօրձակմանը առնա իլ ուզուի նէ, մէծ զոհերով միայն կրնաց գլուխ ելլեր։

Ամսայունի, Դի և Ձին Սիզադէ քաղցին քո-
վերը սաստիկ պատերազմներ եղան, զորակ լու-
գիրներն պլե, ոչ կերպով կը պատմն։ Վասնձւա-
կոյն դրուժնաւոր լսուած լրագիրը կըսէր յառա-
ջուցն իւ Գալաֆամ և կըսող Տաճիկ զօրաց պաշարն
ու կերտիկ լը քի և ու երթաւալ կը նուազի։ Ասու
զօրաց Տրամանաւորն աս իմանալով՝ և տափէա իրեն
օպտին գործածել ու կը լով, փաք Վալաքիոյն բա-
րոր զըրերը գեղ ի Կալախոմ Խորեց։ Այսօվ հոն
և ողված Ռուսաց զորքը 30,000ի շահ եղած կը հա-
մարուի։ Օդն ալ Ռուսաց աւ եմ նախառուոք է, բա-
յու որ իմակ յրտի գործած են։ Ջրառթեան տո-
սիբանը հիմա 10ի հասած ըլլալով, անշուշտ առ
մատերս երեւելի զեզգեր որոտի պատահն։ — Նոյն
օրոգիրն ամսոյ 11ին իւռացն մեջ յաջորդ գիսուած-
նիրը կը գնէ։ Ամսոյ նին Զիգադէ քաղցին քոմիլը
Խուսաց ու Տաճկաց մեջ պատերազմ մը յայտե-
ցաւ։ Տաճկիները թէպէս քոնին մը թնդանօթի կոր-
ընդուցին, տակոցն Խուսաց ալ ասիպուեցան գեղ ի
Խատովս եւ քաշուիլ, որով Զիգադէն Տաճկաց
մեռը մասոց։ Ամսոյ 7ին եւ Ծնն պատերազմը շար-
ուակաւեցաւ, որուն մէջ երկու կողմն կոյուսն
ոյ մեծ եղաւ։ Տաճկաց կողմնէն Խուսոցի Յոշան,
անկ Խուսաց կողմնէն ալ մեծ զօրապես մը մեռած
ու հոմարուին։ Քրն Հնոտով լուսէրն այ նոյնպէս քա-
մի մորթիք բաներ պատեշէն ետեւ, Զիգադէի քո-
միրն եղած պատերազմներուն կ'անցնի։ Կեկտիմ
և երի 31ին, կ'ըսէ նայն օրագիրը, Խորապիլն նա-
ևնի բնդուներով՝ իմացոնք որ Տաճկիները Պա-
տուք գետին եղերաց մատ Պուգու լսուած ցամքած
քրանցքի մը քոմիրն իրենց մարտկոցներանին ազէկ
ամրացած էւ նոյն առջև չըս կողմնէն փառւուիլ ու
պատուն շներով զօրապուցած էն։ Կ'երևաց որ ան-
ուզուան աչ ու ձախ կազմը խօսունէ Տաճիկներով

լիցուն է, անօր համեսք եթե Ռուսը հաճկաց վար
յարձակամ ընելու յանդգնին. պէտք է որ ստուգ
կրաքին հանդիպին, անոնց ունեցող աղեկ զրիցը
համար: Խուզք Տաճկաց զիմուցը Կեցած Խն խորայի-
լն քաւորդ մզն հնուռ, ուր Տաճկաց Թնուդանօթ-
ներուն կրակը կրնայ հունիլ:

— Ա երջին օրեր Գալաքամենին քովերն ալ
խիստ կորհներ եղան։ Փաքը և աւագիսյէն եկած
ըստիրը կը ցուցընեն թէ Զիդադէին քայլեն եղած
պատերազմի սաստիկ էր։ Դեկանէդերին ՅԼԵՆ միք-
սէով՝ կարևորը կը շրուտաւուին։ Տաճիկները՝ ո-
րոնք անցոյն ՅԲԻ ու Կին Շայանա, Մոկշակմու-
եա Յունաս հասան եւ այդ ուղիքը բօնեցին կեցան,
անցոյն ՅԲԻ Զիդադէի քովերը խիստ կրտիով ու
սուսակութեամիշ կռուոյ սկսան, որն որ առաւառն
ժամը ԵՀՆ սկսան մինչեւ կեսօրէն եռորդ ժամը Յ
ան եց։ Պատերազմի սաստիկ ու աշազին էր, կո-
րուստն երկու կողմանէն ու բազմաթիւ Տաճիկները
դրամն ալ Գալաքամեն իրենց պատմէները բաշտե-
ցան, սակայն Գալաքամեն վաստ նաև, ուրիշ շատ
զիզեր ու անդիք բանան եւ ամենը պահմէներուն
ամրոցցածն են։ Կըսուի որ Խալաֆամեն քիչ մը
չեղու, Չուփերեզնենի, որն որ անդիմուգին Դանա-
րին քայլ է առորաց լցէւենը կեցան է, որն որ
կըսաւորաբար Հունգարացիներէ բազմացած եւ
ըստ բաւականին այ զօրաւոր է։ Խնչուս վերն Ը-
մենք Զիդադէին պատերազմն ենոքը թէւկւ ցա-
ճիկներն անկից եւս բաշուցան, սակայն Ռուսը այ
դէկա ի Ռատուխ բաշուցան, բայց Զիդադէին ի-
րունց ձեռքը մնաց։ Առոր համար անցոյն ՅԲԻ նորին
ուսուած պատերազմը Խառովացին քովերն եղաւ։
Աս կոին այ ՅԲԻ եղածն նման սաստիկ էր։

— Г.մայր Ծին Օքչովայեն գրուած նամակ մը կը
ճանուացնէ որ Ալիսին, Կանադական և ուրիշ Տաճ-
կաց բանակ աեղերուն մէջ անձօյ Ծին Եղած պա-
տրազմին գայ Սէմի Պաշշին ծանու ցում Հրա-
ռարակուեր է ա ինսաւոլ, թէ նոյն պատերազմին
առևն Առաջ Դշեքը 18,000 է եղեր, բայց հաճկաց
բայխարուածժեամիք յազմաւեր եւ անսացմէ 3000
նոյն մէսեր նու Ցանքիվերը թնդանօթակիր նաւե-
ռով յուաշ գային եւ Ետք Ձիգադէ Համազ զօրոց
հեա միոցոց : Եղայ օրադիրն ու տեղի խօսքա-
ուումիքն մը ընելով՝ կ'ըսէ որ միտ գեներու բանն ան
որ վերօյթչեալ հաճեր ծանուցնեն ինսաւին կը
հանձայնին նաեւ : Գարիգ ու Լուսան Հրատարա-
ւուած Հեռագրական լուրը : Խանց համեմոյն կ'ե-
նաւն ենաւ Պուքրեցն եկած լինըր, զորոնք Պրամի-
լիւայութեալ Հրատարակելով կ'ըսէ : Ձիգադէին
պատերազմին խուսու ու երկարաւու եր, երկու հոդ-
ուունէ ալ շատ մեռուծ ու վիրաւոր կ'ար : Ոսկեա
ուուած գու մօրտակը շատ պաշտօնակալներ կորսըն-
ուց : Աթօնիս զօրավեալ ճանր միրաւորւեցաւ :
Պայուսէն Թափոցք գնդէն ալ Յ պաշտօնակալ մէ-
ան ու 27 հօգի միրաւորւեցան : Խոկ Պուքրեցն
ըն խոկ Առաւաց կազմնէ գրուած թօւզին մը Առա-
ւաց մեռածներուն ու միրաւորւածներուն թիւն
ունաւ Հասոտի ամի կո ունէ :

— Եմայո 1885 Դամուրի քավերեն և կուծ լիւրը, բայց մինչեւ ամսոյա 13ը կը հասնին, նոր կուժ մը են պատճեր : Կրիու բանակներն ալ իրենց անդիրը ունած կը ցած են : Առաջ ալ թէւ լը Պատաշյան սկ ձախ թէեն խաղանին կոզմերը տպածուած է : Ծաներեան զնզին զվարուոր բանակուած դը Աստուած է :

— Կորչարով իշխանկ ամսոյա 1885 Քրայովա ասեր է : Խսմէր Փաշան Ալիսին է : — Եմայո 1885 առէն Լոյսի շգգեւաւը Կոստանդնուպոլէն Գին բաւած նախակիւը Թոքեստ յերեւալ՝ կը ծանուցնե՞ր նաւատարմունին Աւել ծով մանելուն Համար ընդունագիս շատ ուրախացուեր է : Միայնալ նաւատմիջները Աւել ծով մանելուն պէս փոթորիկներ առ Շետ կուուելու սկսեր են, բո՞ւած ուղցումիւնն Աթոնոյն է : Երբ Անեպիթը Ընդգրացի վաճակնաց պատղամանուութեան մէ երաշխաւորուին առ առեւեր է որ Ցեղասոս ծախակը Խուսաց նաւերուն հետ զարնաելեն պիտի զգուշնոյ ու Հեռու խորի կենաց եւ միայն Ցամքուստանի ծովիդրիքն ու աւելը պիտի պաշտպանէ : — Բռուաց պատերուու կախն նաւերը (ԱՌ Համ) որուր Աւել ծով կը ողբարէն, Աւասասուով քաշուեր են : — Կ'ըսէն որ ամիբ Փաշան, որն որ բարձրացոյն Դրան կովմաւ : Փարիզ ու Լինուան գացած էր փոխ առնելու Հայր, Տիգուկ Ամերիկոյի թակառար Իշխանութիւն նեցու անձի մը հետ կը խօսուիցի :

Վապաս Փաշոն Աթոսի զմբախու լուրը առնեւն եւուեւ, նորէն իր նաւերը որպարաւուել տուու որձը, Դրան ոյնութեան հանելու Համար : Երշէն կ'թնդանունին մորտից եւ 25,000 հրացան Պամի իրկած է, 12,000 Նոր զօրք ալ պատրաստ հաւելու :

ՊԱՐՍԿԱԾԱՆ

Ա յիշնաւու Եղայ լրագրացն մէկ թղթակիցը Պարակատանի մէջ սնդզիսկան հիւպատասին՝ Նոյն առ-
ղջն սերութեան հետ ունեցած գժտութիւնը (զորն
որ լրացրցա աս տարւան Յունաւարի Ին թուզն
մէջ գրած Էինք) սորին առնելով, Պարսկաատանի
սերութեան վրաց երկայն խորհրդատես մէկններ
էլունէ, որոնց մէջ զիսնաւու արժանի բաներ ըլլա-
լուն համար, արժան համարեցանք հոս թարգմանէ-
ով ունեւ:

Պարսկականակի մէջ նոր պատահած դէղքերը, անոր մէ Հնակովներուն անտեխնկալ չէկան։ Թռւսական-առակնեկան պատերազմի մէջ մէծափառ Առշգանն ու Զարք միշտ կը զանցին որ պարսկաստանի թագաւորն իր գործունեաց գաշնուից իրենց վասալինն, որ զաշնաւորութիւնը մէջ և ըստ նիքեան մէծ արդիւնք մ'ալ չաւնենար, գեթ հակառակորդ կողման զօրութիւնը բաժնելով, անոր վրայ շփոթաւիրն ու հօգ մը կինար ձգել։ Պարսկական քաղաքականութիւնն իր հառավարութեան մէջ առանձնական ազգային մած զգածում մը չունի։ Պարսից երկիրը քաղաքական եւ հասարակ կենաց նկատմանը խիստ ինկած ու նուասացած է ու բողոքավճն անհնու եղած են՝ այն Պարսուու աշխարհականիր եւ Խաղիքայութիւնը նորեն կանգնելու երապնեւը։ Կարսկաստան Պարսկաստանի անդադար այն ձգողական զօրութիւնը զօրն որ ասիսկան երկիրներու ակը եղաց եւրոպական երկան հզօր տէրութիւններն (Վագոնիա եւ Առաստան) իր վրայ կ'արցին։ Պարսկաստան, իբրև ասիսկան Լեհաստան մը օրէ որ իր վերջնական բախտաբն կը մտենայ։ Պարսկաստանի հիմնական ան սիրով ցեղը, որն որ Դամասորի թիւքքեն ցեղին յառաջ եկած է, աւելի անհաստատութեանը ու վորփառմանութեամբ երեւելի եղած է։ Ազրբյական մըում մը, զօրաւոր ազգեցութիւն մը վեցք բանի մը կ'օրոշէ կամ կը սուրործէ, ինչու որ ինչուս ըստիք, Պարսկական շահու համար քաղաքական հաստատուն յարթնուածութիւն մը չունի։

Պարսկաստան, որն որ երկուք ու կես հազար
տարվանեւ վեր սևհամեմատ բախտի փոփոխութիւն
մը կրած էր, 1747ին թագավորաթիւնը բաժնուել
էն և եղքէն ստիպմանի իր երկիրները թուառ-
տանի տալքն ետեւ, միայն երանի երկիրը ձևաց
մացած է, որն որ երանիսէն, կառոչից ծով, եւ
թիւքմիններու անապատն պինէւ Պարսից ծոց,
եւ գարձեալ Ազգանիւտանի սահմանագր լիւն-
դէն մինչեւ Արտավազին Հարաւային արեւմտեան սահ-
մանը եւ մինչեւ Տիգրիսի ձորը կը տարածի:

Այս Հնդարձակ երկրին մէջ մէծ գետ ու լը չկայ, որ երկրին նեղքին հեռաւոր խաճառականութեան տեղերուն հետ հազրագութիւնը դիրացընէ . Կապից ու Պարսկաց ծովի եւրոպական խաճառականութեան երթեւեկի աշխանէն գուրս ըլլալով, իր ու Երբապահի մէջտե զը եղած երկիրներաւն մէջէն կամաց կամաց իրեն բացած ճամբուն վարյէն վաճառքներն անցընելով Երբապահի հետ առուստուր կ'ընէ . Առուստուսան Պասիսի ու Քուրթափ երկիրնութեանը զէպ ի Պարսկասան տուադ Կողըիսի վաճառտ կանութեան հետ ճամբան չպրծածելուն համար, Դամբանիսի եւ Պարսկասի վարյէն անցնով Պատոսի և Ասորիքի վաճառականութեան ճամբաներն են Մայն օրոնց վրայէն Պարսկասան Ռուսաստանի հետ վաճառականական հազրագութիւն կ'ընէ : Պատոսին ճամբան անհամեմատ ուեկի աղէկէ է, ճանաւանդ անոր համար որ անմօժական հազրագութիւն ունի Աւո ծովու շղթենաւերուն հետ, որ ծովուն վրայէն կ'անցնի : Երբապահի ու Պարսկաստանի մէջ եղած վաճառաց երթեւեկը, իսկ Ասորիքի ճամբան այնահի առելի անշան կ'ըլլաց, որշափ որ Ցրտադիրութիւնի վրայէն տուրիւասի երմեւեկը կը ծագէի ու

կը զարդ անայ :

Խրամին հիմնակուան բնակվեց՝ վուերական աղ-
սիրացներուն նպակագի շուրջ 10 միլիոն կրնաց սե-
պուիկ : Ֆոռփու օդին օւնացնասեր, գառափուուն, զար-
գարկուա և փափէակի այս է, և ասիական ամէն աղ-
քերեւն աւէկի, և բրուգայի հարուստարտեստի վերա-
երեալ ձեռագիրաները կը դնէ : Մինչեւ շններու,
ուստաներու, ամէցի գեղերու, և զիսզաբներու, մէջ
գթուարաւ մէկը կրնաց գտնուիլ որ եւրոպական նիւ-
մերէ շննուած զցեստ ու հագած չըլըս : Քաղաք-
աերու, մէջ ուր զեղչութեւնն ու շնորհութիւնը
պարսից տէրութեան ճակատագրին յալորդարարու
ունեցած ամէն կերպարանուց մէջ միշտ ուղիւած
է, եւրոպական նորուարարու և ստի ձեռազգութաց
որդեած մէթիւնը վերը աստիճանի յաճախան է ու
ուղական ձևուադործներն ինչան են : Պարուկաստան
Արդղայի զբանաւոր զամաւատելինիւն մէկն է :

Կատարի անունն եւ երիւան գաւառները Ռուսա-
ստանի անցնելին ետիւ, Առևտաստան մինակ քանի մը

մղոն հեռաւորութիւն ունեցուաւ այն կարաւաններու ու ճամփեն, որն որ անդրդական վաճառ ականութիւնուն ճամփան է ու անմիջապէս լրդիւրիւմ ու Պայտղեափ առջև էն անցնելով թաքրէտ կը տանի: Անդիմա չուզեմբ որ Խուսաստան՝ կամ Օսմանիան աւրութեան կամ Պայտղեան ու Երդիւրին մը եւ կամ Պարսիցման Արաբէճանի Հիմայացն կողմը յափշտակելով նշն վաճառ տիկնութեան ճամփուն տիրէ: Դարձեալ Անդիմա ամենեւին չուզեմբ որ Խուսաստան Ասիայի մէջ իր յաճախ գործածած ճամփուն (Դարձուած) Պարսկաստանն իր առջեցնեան տակ տերութիւն մը լին, ինչու որ այս երկիրն Անդղիայի տրեւելեան Հնդկաստանի իշխանութեան նախապարհովն է: Այս իսկ հիմակ ալ աս երկիրները մէծ հազ ու վախ կը տան Անդղիայի: Քիչքի և պուխարայի խանը և Հերամի, Քապուի և Քանասահարի մէջ տիրող Եւղանիստանի իշխանութիւն ու Պարսկաց թագաւորութիւնը արեւելքամ իննդրյան տեսարանն մէջ կը մնան: Ապասնի բան է որ Խուսաստան Հայոցի մէջ մէծ նեղուկ վնասուելու ետքեւ է, ու նոյն իսկ առանց Պարսկաց տէրութիւնն աշխարհակալելու, միան Շահնի հետ թէ պաշտպանողական էւ թէ յարակառական պատուրազմի գաշնակյութիւն ընելով: Անդղիային Ասիայի մէջ ունեցած իշխանութիւնն իրնոց վաստակի մէջ ձգել, ինչու որ 50,000 մարդու գորութիւն բաւական է պահպան, չերամը, քանասահարն ու մինչեւ Կազան գետ եղած ուրիշ ամեն գաւառները նուտճելու, ասով Խուսաստան՝ Քուրսիստանի, Միջազգեաց, Պազուատի ու ըլլըր Փար Ասիայի գոյս բնդշանուր ազդեցութիւն կօւնենայ: Բաներն որդէն ըստ բաւականին աս ընթացքն մէջ ըլլալով, հիմն ինդիր է թէ Անդղիան ինչ միջցներ կինայ ձեռք տանի, որպէս զի վերաբերեալ կարել գել պքերուն առջւն տոն:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Պատմաս. Դեկտեմբերի 14. Այսօնայ քաղը թիւ
մէջ պիրմաններուն Անգլիացւց զէմ անեցած գրու-
գում միւն երթառով կը ասսկանաց և կ'ուզեն-
որ Ընդդիմուց հակառակ պատերազմ ըլլայ: Կը-
սեն թէ գերեսմբերի: 20ին ըւսցէն օֆիմանաց զա-
րարդ զօրաց գուներ մ'ելլլով Անգլիացւց գեմ
արշաելու ատեն, թիկուի և որիշ քաղաքներուն
մէջն ալ յեղացը լութիւն պիտօր կը: Խութիա
քաղքին Պիրմաններուն դիմաւորներէն մէկը 10,000
զուբ ժագամելով՝ կը մուծէ Եղեր ունչ զիացիներուն
անկից վարչութէ: Այս ամենաց շիփութ թէ և անց մը
Ուանկուվ Հնդկաստանի ընդհանուր հասալորին կը
սովորուի, ու կը յուսացուի որ նույ կարենայ Ըստի
թագաւորին հետ հաշուութիւն լնել ու արդարու-
գիքախու մասնակից հաշվարքութեան վիճակքեց:

— Եմի թիմսիր՝ Ընդիկներուն սուրբ քաղաքը, որն
որ Լահորին քամիլն է, Նշեմիքին սկիզբները Ան-
գլիայի վերին գործ ակամին գահերիցութեամբն աշ-
խուականաց երկրաբան ժողովը մ'եղաւ, ուր հաս-
տառակացա որ Գէնճարգին մէջն, Խորածին մանկանց
կատորածը միցրուի: Խնչու որ առ երկրին մէջ, կ'ըստ
Հնդկաստանի լրացիր մը, զարշիի տովուութիւն մը
աշխած է, որ աղջիկ զաւակ մը ծնանելուն որէս կամ
նպակերով կամ ամսոյի տեղ մը թող տարգի, եւ կամ
երբեմն նու և կենդանի թաղերով կը մեռ ցնեն: Այսու-
զանական պահապատ ընտանեաց տարբարհաւածու-
թիւնը կ'երեւաց և այս հասարակաց կարծիքը, որն
որ կը ստիպէ ամէն հարուստ ու երիւալի մասդ որ
իր օրիորդը կարգելու ատեն, անոր արտարց կարգի
օժիտ առաջ, ևս որովհետեւ առավ արտ. որդեւոյ բա-
րինը խիստ կը պահի, շատ անոր առ աղջիկ զա, ուր
միցրուի կ'երացավ կը մերգութիւն: Գէնճարգի մէջն
ալ պահ անուն ցեղ Տի կայ, որն որ նշյանէս միայն
արտ և բռնակը կ'ածն ցընէ: Լահորին մէ չ եղած ան-
գլիական վերին գործ ակամին առ անսպարզն որոր-
թիւն նկատմամբ Ընդիկներէն շատ խռոտութեալ ըն-
դունել է, որոնցուն կը խռոտանան, որ նշյան գէջ

Digitized by srujanika@gmail.com

Իւշպակ որ լըստրոց անցած տորթան հ1երոց
թուղին մէջ ծանուցած էինք, ազստամիները ըանե-
հայի քաղըն տիրելով կառախորութեան մէջ չա-
րուուծ մը տուած կ'երեւային, սակայն քիչ մը եւա-
քը, կոյսերականը նոյն քաղքին վկոյ յարձակեցան
ու սահմանացին որ անձնատուր ըլլան: Հորուեմինից
օր եկած ըլլերը կը ծանուցանէին թէ գետ երկու
կողմոն մէջ կ'ուրաք կը շարունակուի: Գու-24վ-իու
մերձաւոր խուսկամին մը կը վախցուեր: բայց առ
քաջազը 20,000 թամբար պահպական լըսք ունենա-
լով ու 70,000 Մանչու բնակիչն կը կարծուի որ և-
թէ ապաստամբութիւն մ'ելլէ, կրոյց զագուիլ: Գու-
24վ-իու քաջազն Խոդվացոց ու Էնքրիկացոց
Հեռքովն անուանի կառաջնորդիստ մ'եկած է:

ոյեմի քրի Ալին սուբհանդակը նորէն զմանալան լիք քերառ։ Անոն կզգւցնե ապատամեները երեք ամիս է որ կայսերական գործոց յարձակմանըց դէմ կը գնեն։ առաջ վերցնի լիւրեն կ'երեւաց որ արդէն նոյեմերերի միջները պաշարելոց ազդուածն ու մժմի լիբը նուազ վերա սկսած էր, ու զատկիցները լաւացած էին։ այնպէս քողքին մէկ գուուը մասնամթեամի կայսերականաց ձեւաքն սեցած ըլլալով՝ ապատամիք քաջը բին ամրոցը քաշուելու ստիպուած էին։ Կ'երեւաց որ Ամուսին ու շըտակից տեղի աց բնակիչները սասամիկ լիք բացաձան որ ապատամից անութէն արդատին։ Արտավազ կատարեն առ հարթեան ու տառապահեն ան-

աստիճանի կաղապաւեցաւ ու շարքարտեցաւ որ ի-
նուց հն մասնաբինները կ'ափառան։ Աներեայ նա
և որ Ամայի ապառանիք Նակրնի ապառամբաց
եւ կապակցութիւն չափն ա բոլորօվն բաժնուած
առ մի մը են, անոր համար Անոնց իշխանով, ցա-
նքի ապառամբաց փայ շատ ազդ եցածին մը չը-
տու ։ Կայսրականաց գիտար փախն ու արգելքը
ուժինն ու Ըստիհոցի ապառամբներէն է ։ Բայսա-
թիները շատ անցամ փորձեցին որ ապառամբները
անկհոցի քաղքէն լինանին, բայց ամէն անդամնն
ու շարացար եւս միջանցան, որու մէջ, Այս՝ Քան-
ձնի մէջ շաբարի վաճառահանն, որն որ վերին
պարագան է, բայ գործողութեանց գլուխը կրնաց
երացի ։ Երրոայի գալթմականութիւնն, որն որ
առաջքէն դարս ուսանենքն ինազ մը կը բանակի, մին-
եւ Շինոյ ամեններ զի զիկոնք մը չընդունեցաւ, բայց
իշու զգուշութեան մէջ է ։ Հիւպատոսները միշտ կը
անման որ խասի չեղութեին պահել տան, ինչպես
որ երենց հրանն գոյած է ։ Ի վերայ այսու ան-
ցնի երրինն առանձնահանգ կոյսութականց կոմ-
պատամբաց զնութիւն կ'ընէն։ Աս այ սուզդ է
որ խոռվալ քաղաքներու մէջ ու գրեթէ պատե-
ազմի զաշոնին քայ գոնուելով՝ խիստ ու կառա-
կալ չը զգալ ենին պահել տան անկարեցի կոմ-
պատամբաց է ։ Լիւ սպարապետը Վայրիկացւոց

իւպատոսին գանդար ըրաւ թէ մանոաբբներու
աղանի սղնութիւն կ'ընէ . որուն վրայ երկու փող-
անէ պաշտոնական խօսակցութիւններ սկսուն, ու
մերիքայի իրապատուր հաստակեց թէ ոչ մէկ կող-
ուն ու ոչ մէկալ կազման օգնութիւն մ'ընկույ իշ-
անութիւն ունիմէ Ասոր վրայ Հանկհայի հնի քա-
ռապետան, որն որ կայսերականաց բանակը փա-
նակ եր, և բրոդացւոց երկու բանակներուն ալ ը-
սծ յանձնան երթեւեկութեանց վրայ սկսաւ. գան-
ատէլ ու ըստաւ որ եթէ եւրոպացւոց անիբաւու-
թիւններ պատահելու ըլլու, ի՞ր պատամբանատու-
թիւններ պատահելու ըլլու,

այս անվտաշխթիւն տնի երկա կողմն ալ ա-
նցմէ ոյնութիւն գտնելու յօյ անէր, բայց հիմնա-
ցութիւնն պարապ ելլըրք՝ իւրաքանչիւր կողմն ալ
ուրագացնելը հակառ ակ կողմն հակամատեալ ել-
լութէ, ուսկից կրնան ինչնամութիւններ ու վաս-
ր ծաղիւ անոր համար եւրագացիք ալ միշտ պա-

սաս կը կննան որ հթե մէկ կամ մէկից կողմանէ
անին յարձակում ըլլաց, իրենք զիբեկապ պաշտ-
անեն, առանց ամեննեւնին չենառանդի ներքին դրժ-
երուն խաւեռնելու : Քիչ մը յատաշ մէկ զինց
մասաւեհանոց ու Հայութասին մէջ գլաւելին
ելու Հանկհնչիք քաջքին և զարգին նկատմանը : Հայ-
ութահանները կը պնդեին թէ քաղաքը կայութեա-
նաց ձեւը շարաւուն համեր, պարտաւոր չերին
որ վարդելու, ու առանկով յարմաօր առիթ է,
ունին, ոյն քաղաքը ալ ապաս նաւահանգիստ
ուստարակեց : Հիւպատուն տօնեց զէմ կը զներ
է 1842ին գրուած գաշանց զէմ կը ըլլաց, մերջա-
ւու խնդրը լուսանիք օրոշմանը մասց : Աս օրերս
հանեն հիւպատունին թուղթ երաւ առ իմաստով
է Անգլիացիք ձեւաստանի կայսերութեան երե-
սպէն հայպրո ամենեւնին պարտաւորութիւն չու-
նելու ու ալ մանուքիններուն արկդուսկուն էն,
անոնց շահն հուսան : Ա սատուն մահմանուն

ասուց շատը հագանի : Այսուհետք վաճառական-
թի ասուց մաքր քննարկելու պիսան ապրանք թեռ-
ուորել, բայց քիչ մը եղաքը Լիոն սուրբաժնար-
աման խրիեց ու տեսի եւն մարտ կը դրա հանձեր
և առարկա նաև երան հանուր և ենթէ, կը ու-
րագաղիք իրենց մարսը շենք քննարկը, անոնց գինը
ու այդ մամառական անհաջողութեան անհաջողութեան ան-

զայր զամանականութեն պիտի պահպանել: Այս-
ու արտօնություն կուրդի գաղտասամանը վաճառականաց
ո վեա կը դար առաջ, որովհետեւ ուելցոցիները
բրին համբութենէն խորչելով ապրուեք չեն
փոքր ու ասանկով առուածը գաղրերուն մէջ
Ե կը մար ըլլու, անոր հանու ընկ դիմու Ծի օրա-
ու Ներ ապրապեամին խիսու ու քիչ մը ապրա-
ուց յոցտարարութիւն մը տուու ու կը կարծուի
սպարտիեան իր պահպաններն եւս կ'առեն: Ապրապեամերէն յոցտի և որ եւրօսացուց ու
զայրոց յուրաքերութիւնները միշտ ըարձիկանա-
ն գ'ծի մէջ պահէլու համա ու ժամանեն է:

ՈՒՍՈՒԹԵԱԿԱՆՔ

卷之三

Գ. Ե. Ա. Հ. Յ. Բ. Ա. Հ. Յ. Բ.

(*Campylorhynchus*, *Sku* 1852, *Pla* 47, 1853, *Pla* 4, 10,
1854, *Pla* 2.)

97. Ը Անգամ կը հանդիպի որ աշխարհին
Աղջ կողմի համ մէկ սոյքի մը մէջ շատովունիւնէ ծառ
ամեն եզած բանն ուրիշ տեղ կամ ուրիշ ազգի մէջ
դրբեւ նոր գիտ մը կ'ըմբռնուի : Չունց մէջ որևէ պար
նկա համբել նուև արգելն շատովունիւն չայցը,
Արացոց, Զերպէկաց և ուրիշ ասիական քանի մի
զգաց մէջ ծանօթն եզզող ծաղկեկ հրանդութեան
գործուաց զորն որ Խրոսապայիք իրենց ծանօթանու-
ան տանենէն առնելով Ճ.Ճ. գարու գիւտ կը համարին :
Եթէ որ 170 կմ Փիլարխոս Քեփունիացի Մշն Կժիշ-
ը Կառամեջնուողին կիցող Երազական գետագանի
Շորու որդիքը պատուասելով ծողիւ պահէց,
ու բանի վայ մէծ մասդրսութիւն զրդուցաւ, ու
հիմնի մեռն Խոսազի թժիչի մը վրան մանրանուն
ու զեկութիւն գրեց ու Փատուայի եւ Օքսիդրան
ու նորուարաններուն խաւրեց :

98. Հայէս, ուշովեմիկեր 1707ին Տրեղապահի մէջ
զիւռա եւ թրծատուն մը կամ հողէ ամսնեներու զ պր-
տուն մը բացած ը լիւալով, նցն տարւ ցին Կոյեմիքե-
նն առջի մոլում Եղանգիք եւ բարպահան (արքունա-
ան) յախճառ-էլ (porcoclaine) զ տուռ ու Ահաց թա-
տորին ընծացեց, իսկըսան մաս թ գորչ ու եւրդ
արքունական դորշ գունով էր Յախճառպահի ոյ ա-
ման զ ործատունը 1710ին Տրեղապահի մէջ շինուե-
ու ու մի եւ նցն առջին Բայսէն փոխադրուեցա-
ք վեռ Հիմա ինքուտ արէկ յախճառպահ կը շինուի-
սոր զ ործատուններն Եւրոպայի մէջ խիստ բազ-
ացած են:

99. Տեղին եւ մէջ դարձն մէջ քահովնոց (clavescin) ու մոնոկորդ (monocorde կամ clavivord) խալպայոց, Գոլդբայոց ու Գիրնանացոց միաժ էր, սակայն դաշտառը (fortepiano), միւս ևս առհասարակ կը կարծարի, 1717ին Ցրեցոյի Քրիստիան Կոմետից Ըրեալեր Հողբայացին դառն ուրիշներ ոլ որ նոյն գիւտին պատիւը իրենց ուղեն առնելու: Այս գիւտին առենին ի վեր՝ միւս զրեցիները շատ կատարելագործ ու հան: Ուներ կ'ըսեն թէ թիորենցա, ոլորդորոյ Քրիստոյի առասուցին՝ Թափանապի մէջ գրօնին փական շնչողը՝ զամած բլբայ դահճանիքը՝ 1719ին:

100. Արաւետքան Տաղապահն զիսար 1723ին ե-
թե, կը Աւագիւր երեւելի մասակ էուը իր զնու-
թաներուն միջոց մը կը վնասեր մազնետական-
ին չունեցող երկաթիք մազնետացույցներու հա-
զու: Ասոր ըստ զնութիւնները 1728էն մինչեւ
31 Տիւ Գէջ յատան տորաս:

առաջինը պահպանելու պահանջմանը զարգացելը. Համար աշխատ եւ մեծ փորձն ըրաւ 174ին օհնչութեա լայն մէջ. ասկէ զատ 1ը Մանիկ նշանը փորձեց փակ մէջ. Արաբացն Կընտանի. մէջ ու պիտի ուղարկութ ասրիսօտ մէջ. բայց նոր ժամանակուան պահուած

կըմք առնց փորձերուն գործադրութիւնը :
103. Կիբոս մեծ գիւտ է ճանապարհ (բանձարի) կամ
ուղիղ (կոռացի) շուրջ համելու գիւտը, որն որ և եթէ
եկ կերպով ըլլոյ, եղեգի շաքարին ամեն կառու-
թոթիւնները կ'առնենայ : Ըստ զետար դասաւ Մարկ-
աֆ անուանի ոյերթոցի բնալցոյ մը, որն որ 1747ին
զեն անոր կազմութեան կերպը կը սովորեցներ,
կոյն նոյն ասենք շատ ետքէ եղալ շաւարով
սիակուած էր, մինչև որ 1795ին Շաքարոցի մեջ
այս անուանի բնադիւնը նոյն նորին ենոր ու-
շու ու այժմափ յառաջնորդ, որ մասնաւոր 1814-ին

ցին Աւարինկովնի մէջ մշտանձենաւոր շարժումն՝ զբանելու կամ աշխատելը, բայց Քեյ անուն ժամագործի մը խորապես այն խորհրդեն եւ կնևալով, իր մէքենա կանոնթեամ ձիբը բամբակ մանելու համար մէքենայ մը շննելու, դործածեց ու մերժապէս յարչողութը ։ 1785ին նոյն մէքենային թողարական հրամանաւ պարունացեալ գործառութիւնը դատիրելէն ետեւ, ոկտո մէծ ամեն կառարիլու թիւները սատանալ ։

106. Կը կարծուի թէ Հեղուեացի Մէսելք
բժիշկը 1772ին մ իւնիս եղած ատենք վեդական
և պատմական գույք ըլլայ, որն որ կը բուռեր
թէ քանի ոչ տեսակ հիմնագութեան թշշութեան
կը ծառացէ: Ասիկա խիզան մէծ ջրագր ըստ ու
մէծ հուագրութիւն զրգուեց, Թորիքի մէջ ալ շատ
եւածեն խիզաներ զուա, ասկայն վասն խօսուան
բաներն ըստ մէծի մասին շափազանց էին, որուց
գիտական արժէկը որ չեն կրտուր ունենալ:

107. Առեալաւու Յակովի Մանկովի երկու
եղբայր 1782ին դադլոյսի Անոնց քաղաքը բար-
սութեած կամ օրոշակեած շինեցին ու 1783ին ա-
ճանուարի մեջ փարձ ըրբի, որպէս աստիճ մեքնացին
զգիծ ած երես ըլլար կատարելապէս ցուցուեցաւ։ Նշն
ուահենէն մինչեւ հիմա շատ օգագնացամիլիններ ե-
ղան, ու քիչ շատ յախողութեալի զրահն եւսն։

108. Կերպանիսի շատ բօվկրան մէջ արգէն երկայն ժամանակէ յառաջ սովորվելը զիւրակնեան համար մեռացն ձաւերու վայցենք քալեցնելու սովորութիւն կար : Կանակը առինիա եւլուն-ը առջն գաղափարը համարիլ, սակայն առողմ մէտքործ գործած ոճ ու թիւնը Ազգ վիացոց բոլցանար և ասացը վրայական էր : Առջի անդամ իրենց կիուրեսի ուժիահանքներուն մէջ թափթու երկարուն ձաւրայ շնչնեցն, զորոնք եւագն սկսան կուած ց (ծեծած) եւկամքէ շնչնէլ որ վատրին : Այս ածիոյ սպալերը իսկզան մարզիկ ու եւարը ձերը սկրան քաշել : Առջի անգամ 1814ին Լիսա քաջքին ու անոր մատիկ ածխահանքներուն մէջ երկամքուդ վայցեն շոգեկառքի երթեւեկ սկսաւ, որ առուն նաեւ մարդիկ սկսան առող երթեւեկիւն Շոգեց մեքենաներին ու շոյեկառքի գործիքներն Անգղիսի մէջ 1827էն եւարը Փերքինսի, Ֆինմիջեռ Պուստմալի ու Հան Հերթի ձեռքով կոստարելաց ործուելն եւեւ : Հասարակոց մասդրանթիւնը զրկուեցաւ և որից երկիններ ալ շողեկառ այ գործ ածութիւնը մնաւ : Ասոր մէծամեծ ուռուաները տեսնուելին եւեւ : Բէ Անգղիսի, թէ Եւրոպայի ցանոսը երկրին եւ : Բէ Ամերիկայի մէջ անհանուղ առջներ շնչնեցաւ : Եւ բարոյի ցանոսը երկրին մէջ առջի անգամ սիրունովերին մնիւն : Ափութ քաղուցք շնչուեցաւ : 4/5 գիրմանական մըն երկայնութիւնների, ու շնչութիւնը 1833էն մինչեւ 1835 տեսեց :

109. ¶ Ա աճուտականութիւնն ու առեւտուքն աւ մելով ու յառաջ երթաղով ու թղթակցութիւնները շատարգի ամեն մարդ կը բացէար որ այսուտական միջոցով մը թղթակցութեանց նաևակները օրինակիցն ազատի: Այս հարկաւորութենու յառաջ եկու օրինակից մէւնամ, որուն հետաշնուք զայնազն տեսակները մոտած ու եցան ու շնորեցան: Ամենէն առջին եղաւ Ապան վետին քայլ Քրանքի ֆարթ քաղքեն Խեռաց Հերց Գրեցս հայտ կրեն 1792ին շնորհը: Արիշ մայ գտու 1795ին Ճ՛ռ Ա. ամ անուանի անդղութից մեքենատրոծ Պիրմինիկ համի մէջ ու այս գիւտն ուրիշ շատ օրինակից մէկնաները հնարուելու դատան եղաւ, ասկոյն այս գործից ներէն եւ ոչ մէկը գետ դաշ ըլլալու չափ իր վախճանին կը ծառայէ:

Digitized by srujanika@gmail.com

ԱՅԵՎՐԵՆ ՌՈՒԲՆԻ բնակչութեան թիւը 5,200,000
է, որունց առանց կողմէները հաջուելու, և թէ 241,425
քառ. մզնի վրաց բաժանենք, առեն մէկ քառ.
մզնի վրաց 21 բնակից կեյսար. իսկ թէ որ Կոս-
կասէն անդին եղու 2,625 քառ. մզն երեքրոներու
իրենց 2,200,000 բնակիչներուց մէկանց հօշուեն
գարս ձգելու ըլլանք, ո՞ւ առեն մէկ մզնի վրաց
միտեն 12 հզդի կենաց: Միավերիս գեւ նոր ու ան-
ծանօթ տշխարհը մնի է, եւ մշակութիւնն ու քա-
ղաքականութիւնը հօն իրենց տշխարհակալութիւն-
ները գեւ նոր պիտի միզնին: Ես երեքրն մէծ մասն
անցէն սնապուսն է, թէովէտ և իր մէջ հօրուսա-
թեան ամսուս զանձնի ծածկուած են: Կարդաս-
րեալ բնակութիւնն միայն մէծ ու նաև իր գետերուն
և, գլխաւոր Համբաւերուն քաղցրը կան, որ որ
մարդկան խումբ մէ մողմուած է: Աս հասալուկ ծա-
նուցուած է որ Անդարերիսի հօրուսացին կորմնն ոգբ-
շտա առ ողջ, գործադիր բարեխան եւ հօդի ար-
տաքար կարգի բերքի է, բայց մարդ չկաց որ գործէ

Հրաբուխը Առաջինից հրապարակութիւններուն
մինչեւ բացմանօրը՝ Եւ հաստան, Օքէնտուրիկ, Խոշ-
տիս, Գանգով, Ասրազով, Փառավար, Քուրոր,
Իսպա, Քիէվ, Օքէլ ու Ֆինլանդիա ևն։ Առ-
աւանելեկեն ամեն մէկը $\frac{1}{2}$ միլիոնէն առելի բնա-
րի ունի և 1846ին ամենը մէկուղ 25 միլիոն ժո-
ղովուրդ ունեին, որ ըստ է՛ Կարպատան Առաջին
անկայութիւնը մասը։ Վանդակ առելի բարձրա-
կան առաջարկ է առաջանաւ առաջին առաջին ան-

արդ՝ Մաքուսի կուսափրացմբին է, ուստի որ
էկ քառ. մըմի վկայ 2,323 հոդի կու գայ. իսկ
առաջնագահիններն (Հապատառն բնակութիւն չու-
նեցալներն) ալ մէկուղ հաշուելով՝ 2,525: Ա-
ռո հակառակ Աժաերիանու կողմեցը մէկ քառ.
հզնի վկայ 99, Օլոնէց 95, և Արիանիէց 21 հոդի
ու գայ: Աւոսպացի մէջ չկայ տերութիւն մը, որուն
էլ բնակիչներն այնուևս անհամասար բաժնուած
ըստ մնացես որ Խռափոցի կուտակալութեած մէջ:

էկ քառ. մընթի վրայ 21Են մինչեւ 2025 հոդայ
ասքերաբերին կայ : Աստրիսի մէջ առ հասարակ
էկ մընթի վրայ 1746—7120 մարդ կ'կնաց, Պրուշի
մէջ 1925—3500, Դաղցիսի մէջ 1278—9906:
Խոր համեզ է որ Առաքիսի քիչ բնակիչ, ունեցող
ուսուկացութեանց մէջ հրապարակական կենաց ա-
քն Ֆրանկի նկատմանը՝ մէծ զարգացմաններ կը
ուղարկի : Արբանենելի, Վարդապետ, Փերամի և Օրէն-

գոյացութեաւ Արքանեկելիք, Վարչապահ, Փերարք և Օքէսա-
գութիւն կա ասկա աւ նեւ անց մէջ երբեմն շարաբներ
ու ամբաներ կ'անցնին, մինչեւ որ կուսականուերն ե-
ղած դէպքերուն վրայ եամուժութիւն մը առնուն:
այց ասոր հակառակ ասանկ սակաւանորդ դաւառ-
ուերու մէջ ժողովրդեան բարբն ու տովորաթիւնները
զարդ մնացուն են, խոսվութիւն քիչ կը պատահի,
և շատ ցանցաւ գէպք է որ կատավարութիւնը զի-
տելու զօրութեանը զանոնք խաղաղոցներու սախկուի,
նշչդիւն որ բազմանքը գաւառներուն մէջ կը լոցի-
աշնակն ասանկ գաւառներու ելւ մուգը գէշ վե-
ճակի մէջ է, որովհետեւ մեծասարուն եւ սակառա-
նարդ գաւառներէ և աղբաւած աղբակի եւ անուղ-
ղակի հարկերը, եղած ծափքին եւ աշխատութեան
ուն համապատասխաներ:

Հիմաց գանձք տեսնենք քաղաքներուն ու գեղեցիկ մէջ ընակից համեմառութիւննեց՝ Պաշտօնական 1842ին Հրատարակուած պիճակաղորութենէն կը անենանեց որ 1840ին Երազական Ռուսիայի Ահաստիքի ու Գինականաժամանակաց մէջ 733 քաշաք կար 5,150,440 բնակչով։ Քաղաքներուն մէջ բնակչաց առաքելան բարձրանալը հարփեցին կես հաշու կինամիք դնել, որովհետեւ դրաք քաղաքաց մէջ առ հասարակ մարդ չի բարբանար ու մէծ քաղաքաց մէջ մերժի տարբիները մողայցոցին պատճառաւ բազմացը շատ խափանուեցաւ։ Աւսոի տառը տպանակիցին մէջ (1840 մինչև 1850) քաղաքներուն բնակչաց բարձրանալը հարփեցին չորս կինամիք դնել, որովհետ 1850ին 5,356,000 հզի հաշուել, որով առեն մէկ քաղաքին 7300 հզի կիցնաց։ Երկրին ընդունականաց 130 $\frac{1}{2}$ քառակուսի մինչ ընդարձակ տեղայ մէ վայ միայն մէկ քաղաք կիցնաց։ Կաղջանայի մէջ $10\frac{2}{3}$ քառ. մինչ տեղայ վայ մէկ քաղաք կա վայ։ Երազական մէջ $3\frac{1}{5}$ քառ. մէջ վայ։ Վասորիայի մէջ $15\frac{2}{3}$ գալլիայի մէջ առեն քաղաքի վայ 711 $\frac{1}{4}$ բնակի կիցնաց։ Բարսիայի մէջ 4640, Վասորիայի մէջ 6076, իսկ Աստիքի մէջ բնակես որ վերն ըստնք, 7300 մարդ կիցնաց։

Անհայտ առ Խուսիսից քաղաքները ուրիշ որպէս
քաղաքներուն համապատճեամբ բաղադրագ. Են,
ի վերաց այս ամենայնի մասնի հարատութեան ու-
րարեկարգութեան նշան մը շինուածիր. քաղաքաց
մէ Բարդ զէշ շինուած է, աներն ու հասրակ
փայտաշին են, եւ միայն եկեղեցներն ու հասրա-
կաց շենքները քարէ կամ աղետն շնուած են: Վո-
դոցները նեղ են ու ահասրակ առանց սոլյու-
տակի: շատերուն մէջ արքեստն ու մահմակա-
նութիւնը կը պահպան:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

Վարդպետություն: Պարփղի զիսաւթեանց Տէմպանին անդամական առ պր. Պապինե հասուած էլ կը հրատարակէ, որուն մէջ Հետաքրքրական առվելութիւններ կան 1850ին կամ մերձակայս ասքիներուն մէկուն մէջ երես նարու զիսաւոր առաջի մը վկայ: Եսիկա ոյն ամենամեծ զիսաւորներուն մէկն է, զգութ և բարութեան ու շենացի պատմէչը կը մէշտուիթեն: Կը ժամանակ կատար շրանեց 300 տորիէն պահած ժամանակի մէջ կ'ընէ: 104ին, 395ին, 683ին, 973ին, 1204ին և վերջին անգամ 1566ին երեխաց է, ունի անգամ այլ արտարկ կարգի որոշակիթ է անձի: Աստ արդարաշներուն կարծեաց նույնը ունի պիտույք: 1848ին պիտի երես ար, ուստի եւ զննիչներն արդէւ

սկսած էին իրենց գլուխցիկ առևիղ բախտին վայր անհանգիստ ըլլուց և շփոթիլ, նշն իսկ Արք ՃՈՆ ՀԵՐԱ իր Տեսազրութիւն վայ ուն. շշաշատեն բ Կախած էր, երբուր Միասեւզորդի զ իսուն մեռաշխափ՝ Պր. օյնոնք ուսումնական աշխարհը հանգարտեցոց։ Առ պիտից կարծեաց նայելով՝ գիտաւորը մեզի համար կորուս ան չէ, ինչպէս որ կը վախցաւէր, այլ իր երեւնալի քիչ մ'ուշացուց։ Ինք Պր. Պոմեն գիտաւորին ուշանալուն վայ անհանգիստ ըլլալով՝ ամէն հաջիւները նորեն ըստ։ Պր. Հայուսին աշխատութեաց վայ հրթիւով։ Եւ գլուխցիկ աշխատանաց արդիւնքն ան եղաւ, որ իմացու թէ գիտաւորը 1858ին պիտի երեւայ, բայց միանդ անօյն երկու տարի յուսաջ կամ եռաքն ալ կընայ ըլլալ. ըստ ոյսու կրնոյ ըստիլ որ աս մեծ գիտաւորը 1856ին և 1860ին մէջ տեղը պիտի անձնուի։

Гълъбът е птица: Одромаистрио външният анатомичен фрагмент
включва длан и пръсти от дясната ръка, която е изпълнена със зелени кости и
зелени кости на пръстите. Костите са изпълнени със зелени кости и
зелени кости на пръстите.

² Մեր ապահովեան 1, 2, 3 . . . թուականները Արքայութիւնը էլլուստր. խեցրած եւ բարակի մէջ Առաքելուն մոխ առ առ անձ ըստ առանձին համար :

3. quay. - Idéal.
3. quay. - Révolution : alkoholique

3. Phonetique; phonetique

— 200 —

Առ լրացիքն ամեն հրկուալովի մէ ոչ կ'էնչ ։ Խօսենաւ զի՞ն՝ կանչիք 10 փրայքն արծ ամ է Ե, վեց ամառն անը կանչիք 5/2 փրայքն արծ ամ ։ Ա կը այ առնուի ամեն Առաջին կողմերին առ պրայն դաշներեւն (բարտով), թէ Առաջին կողմերին թւ առ ամ և թէ բար համապատակն ամ ։ Ա ի ենա Միախօս արծ ամ ը պատմակառութեան բանութեւ ։ Պարի Առաջին ամ ը պարտարանը ։ Կռասանգնուազիւն, Զուխանիւնը, Պր. Անդամական սենեկակը, Ալուզուն, Միքայելան գալուանը, Հայութիք, Փերինձու փարուր, Յովանուն Պր. Դիքիոսին սենեկակը ։ Զաքարիան, Սեն Մահակը, Միախօս արծ ամ ը պատմանը ։ Հայութիք ամ է Առաջին կողմերին գալուանը ։ Իսկ ուրիշ կողմերին առ պրայն դաշներեւն առ պրայն դաշներեւն թւ առ պրայն դաշներեւն ։

色を修正する。手元で操作するよりも簡単。

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԴՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆ 21

Ամպերական 100 հարթակ՝ Փինոքին 105	արձ.	Փինոք.	3 տվ.
Վակուումի 100 ըլմի աշխի Փինոքին 120 ^{1/4}	"	"	1/2 "
Լիստում 300 Դանակներ՝ Արց.	—	"	2 "
Լիստում 1 դանակ արցերցն	12,12	"	1 "
Համապարփ 100 մարգ առանց ո՛	92 ^{1/4}	"	2 "
Մարտին 300 Փրանց	147	"	2 "
Միջնոր 300 առանցքին լիրու	123 ^{1/4}	"	2 "
Փարբեց 300 Փրանց	107 ^{1/4}	"	2 "
Գրանչիք առ Մարտ 120 Փինոք.	125 ^{1/4}	"	3 "
Առաջ (Ըստ առ 16) 392—396 մարց 1	"	"	31 որ